

Almen sprogforståelse, hhx

Vejledning

*Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Kontor for Gymnasier, juni 2020*

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Følgende ændringer er foretaget i vejledningen i juni 2020:

- Afsnit 4.2 er udfoldet med eksempler på, hvordan den interne prøve kan afvikles

Indholdsfortegnelse

1. Identitet og formål	2
2. Faglige mål og fagligt indhold	3
2.1. Faglige mål.....	3
2.2. Fagligt indhold.....	5
2.3. Omfang.....	7
3. Tilrettelæggelse	7
3.1. Didaktiske principper	7
3.2. Arbejdsformer.....	9
4. Evaluering	10
4.1. Løbende og afsluttende evaluering	10
4.2. Intern prøve	10

1. Identitet og formål

Almen sprogforståelse udgør som del af grundforløbet en fælles basis for arbejdet med sprog og kommunikation i det merkantile gymnasium. Almen sprogforståelse har tre dimensioner: sproglig bevidsthed, sproglig analysefærdighed og sproglig udtryksfærdighed. Disse sider af forløbet er ligeværdige, betinger gensidigt hinanden og sikrer faglig dybde. I forløbet arbejdes der med grammatiske, semantiske og pragmatiske synsvinkler på tekster både receptivt og produktivt i et alment, sproghistorisk, internationalt og erhvervsorienteret perspektiv. Almen sprogforståelse er et forløb, hvori alle sprogfag i det merkantile gymnasium samarbejder om fælles kernestof, herunder det udvidede tekstbegreb.

Formålet med almen sprogforståelse er at styrke elevernes teoretiske sprogforståelse og deres færdigheder i at analysere tekster med brug af relevant faglig terminologi. Gennem arbejdet med tekster i både almene, faglige og erhvervsorienterede sammenhænge er formålet endvidere at træne elevernes sproglige og kommunikative kompetencer på dansk og på fremmedsprog. Gennem arbejdet med sprog og kommunikation i en virkelighedsnær kontekst bidrager almen sprogforståelse i form af viden og kundskaber til elevernes almene dannelse, udviklingen af deres studiekompetencer, herunder kendskab til strategier for sprogtilegnelse, og til udviklingen af deres kommunikative kompetencer i et globaliseret erhvervsliv. Almen sprogforståelse medvirker endelig til at kvalificere et aktivt tilvalg af de sproglige studieretninger og til at styrke elevernes karrierekompetence inden for sprog og kommunikation.

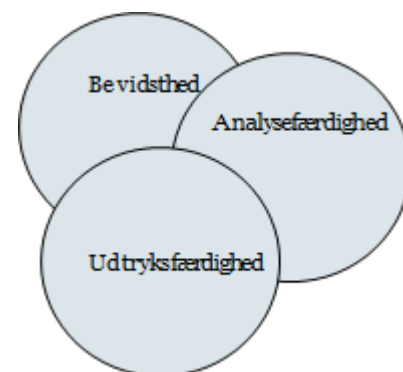
Almen sprogforståelse (AP) indgår sammen med økonomisk grundforløb (ØG) i grundforløbet på hhx, der afsluttes i den første uge i november.

Hensigten med forløbet AP er at udvikle basale sproglige kompetencer, som efter forløbets afslutning skal videreføres i sprogfagene og dansk i hhx. Undervisnings sproget i AP er dansk, og der inddrages løbende eksempler fra fremmedsprogene.

Et væsentligt formål med AP er at være med til at kvalificere elevernes valg af studieretningsforløb, i særlig grad de sproglige studieretninger. Undervisningen skal bidrage til at give eleverne en forståelse af mulige karriereveje inden for sproglige studier. Derudover skal eleverne opnå forståelse for sprog som tillægskompetence, hvor sproglig korrekthed og præcision udgør vigtige elementer i global og kommunikativ kompetence. Sprog er en vigtig nøgle til verden.

Almen sprogforståelse er et forløb og ikke et fag, der på egen hånd behandler bestemte stofområder og faglige mål. Almen sprogforståelse får sin egentlige funktion ved at befrugte det sproglige arbejde i dansk og fremmedsprog. Det er på denne baggrund, man skal forstå det spektrum af problemstillinger, som læreplanen indeholder.

Det gælder således hele spektret af stofområder, at de først får deres egentlige værdi ved at blive brugt i faglige sammenhænge siden hen, mest oplagt i dansk og fremmedsprogene, men også i et videre perspektiv overalt, hvor egenskaber ved tekster og formuleringer spiller en rolle.

De tre dimensioner i AP på hhx

Forløbet i almen sprogforståelse kan ikke færdiggøre arbejdet med sproglig bevidsthed (viden om sprog og sproglig opmærksomhed), analysefærdighed (sproglig analyse med brug af faglige terminologi) og udtryksfærdighed (evne til at formulere sig sprogligt korrekt, præcist og med formidlingsbevidsthed) en gang for alle. Forløbet forudsætter, at der arbejdes videre i de involverede fag med det nye sproglige grundlag, og at eleverne hele tiden er bevidste om, hvordan det spiller ind både i deres egen praksis og i deres analysefærdighed.

De faglige mål skal ses i dette lys. Almen sprogforståelse lægger op til samarbejde mellem sprogfagene og til en stadig opfølgning i de øvrige fag, og begge disse forhold fortsætter gennem hele gymnasieforløbet.

Det er vigtigt at fremhæve, at AP-forløbet i alle henseender er et introducerende forløb under hensyntagen til den forholdsvis korte tidsramme for forløbet.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1. Faglige mål

Overordnet har forløbet i almen sprogforståelse introducerende karakter. Det viser sig bl.a. ved, at læringsmålene fortrinsvis befinder sig på videns-, kundskabs- og færdighedsniveau.

Eleverne skal kunne:

- *anvende viden om sprog til at kunne kommunikere hensigtsmæssigt i nationale og internationale, herunder erhvervs-mæssige, sammenhænge*

Dette mål vedrører elevernes sproglige og kommunikative kompetence til at kunne udtrykke sig klart og præcist, både mundtligt og skriftligt, under hensyntagen til konteksten, hvad enten kommunikationen foregår i en dansk eller international sammenhæng, og hvad enten det foregår i privat, faglig eller erhvervs-mæssig sammenhæng. I den forbindelse skal eleverne være bevidste om valg af genre og brugen af høflighedsprincipper og standardformuleringer.

- *demonstrere viden om forskellige verbale og non-verbale kommunikationssituationer*

Dette mål vedrører elevernes viden om, at kommunikation foregår både via et verbalt sprog, der kan være mundtligt eller skriftligt, og via det non-verbale sprog, der bl.a. kan bestå af kropssprog (fx mimik, gestik, stemmeføring), tegn, skilte og signaler.

- *anvende viden om grammatik, semantik og pragmatik i arbejdet med tekster på dansk og de fremmedsprog, de møder i gymnasiet*

Dette mål vedrører elevernes viden om sprogets grammatiske, semantiske og pragmatiske aspekter, det vil sige viden om sprogets struktur, sprogets indhold og betydning og sprogets brug i praksis. Målet er, at eleverne kan anvende denne viden, når de arbejder med tekster i dansk og fremmedsprogene med præcis brug af en faglig terminologi.

- *identificere sætningstyper og gennemføre en syntaktisk analyse på dansk og de fremmedsprog, de møder i gymnasiet, med anvendelse af faglig terminologi*

Dette mål vedrører elevernes viden om sætningstyper og sætningsanalyse. Eleverne skal kunne identificere de forskellige led i en sætning ved hjælp af grammatisk terminologi. Efter AP-forløbet fortsætter arbejdet med sætningsanalysen i sprogfagene.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at ”Bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser” indeholder et krav om, at institutionen som hovedregel anvender “...samme grammatiske terminologi i undervisningen”¹. Mange skoler vil typisk vælge at bruge de latinske betegnelser som fælles grammatisk terminologi.

- *demonstrere kendskab til karakteristiske træk ved sprog brugt i private, faglige og professionelle sammenhænge*

Dette mål vedrører elevernes kendskab til privat sprog, herunder uformelt sprog, fagsprog, herunder faglige begreber og genrer, samt professionelt sprog, herunder intern og ekstern kommunikation.

- *identificere forskelle og ligheder mellem dansk og de fremmedsprog, de møder i gymnasiet, med inddragelse af sproghistorisk viden*

Dette mål vedrører elevernes viden om de sproglige bånd, der er mellem dansk og de europæiske fremmedsprog, de møder i gymnasiet. Målet er, at eleverne opnår en forståelse for deres eget sprog, når de undersøger forskelle og ligheder mellem sprogene med inddragelse af basal viden om, hvordan sprogene har udviklet sig under gensidig påvirkning gennem tiderne.

- *anvende forskellige strategier til indlæring af fremmedsprog*

Dette mål vedrører elevernes kompetence i forhold til at anvende forskellige tilgange til at lære fremmedsprog, så eleverne opnår den mest hensigtsmæssige indlæring af sprog gennem en kombination af hukommelsesstrategier, kognitive strategier og kompensationsstrategier.

- *anvende elementær viden om sproghandlinger og kommunikationsteori i arbejdet med tekster både receptivt og produktivt i såvel almene som faglige sammenhænge*

Dette mål vedrører elevernes viden om, hvordan sproget bruges i forskellige situationer med forskellige formål. Målet er, at eleverne både kan analysere eksempler på forskellige kommunikationssituationer, samt selv formulere tekster, der henvender sig til forskellige modtagere i forskellige situationer.

- *demonstrere genre- og mediebevidst formidling*

Dette mål vedrører elevernes evne til at kommunikere klart, med en bevidsthed om genre og medie og under hensyntagen til konteksten. Det vil sige at kunne se sammenhængen mellem teksters indhold, udtryk og funktion.

- *anvende faglige opslagsværker og hjælpemidler hensigtsmæssigt i arbejdet med sprog*

Dette mål vedrører elevernes evne til at anvende faglige hjælpemidler i dansk og fremmedsprogene, såsom ordbøger, elektroniske oversættelsesprogrammer og andre læringsressourcer, idet eleverne får overblik over både muligheder og begrænsninger ved brugen af disse. Det kan således være en god idé at give eleverne en forståelse for oversættelsesprogrammernes funktion samt diskutere deres anvendelighed i forhold til standard opslagsværker, så eleverne ikke benytter programmerne ukritisk til fx eksamen.

¹ Jf. Bekendtgørelse om gymnasiale uddannelser, § 16 <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=191190>

2.2. Fagligt indhold

Det faglige indhold er i vid udstrækning kernestof i alle sprogfag. Det skal derfor medtænkes i forløbet, at eleverne skal opleve sammenhæng i den sproglige undervisning – både i selve forløbet og i forløbets kobling til den øvrige undervisning. Gennem det faglige indhold skal eleverne opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber.

Det kan være en god ide, at læreren udvælger et begrænset antal tekster, der kan anvendes flere gange i forløbet og med forskellige tilgangsvinkler. Således kan den samme tekst både analyseres med et grammatisk, semantisk og pragmatisk fokus, ligesom der kan anlægges en sproghistorisk vinkel.

Det faglige indhold er:

– *sproglig praksis, herunder tale og skrift*

Eleverne tilegner sig en viden om, hvordan sproget bruges i praksis, i bestemte situationer og afhængig af formål. Der arbejdes fx med:

- karakteristiske træk ved tale- og skriftsprog på dansk og på udvalgte fremmedsprog
- standardsprog og sprogvarianter, herunder dialekter, kronolekter og sociolekter
- gængse genretræk

Eleverne kan fx analysere brug af slang i en rap-tekst, ungdomssprog og regionalt sprog i lydoptagelser eller videoer, formelt sprog og standardformuleringer i en offentlig skrivelse og i erhvervsrettet kommunikation.

– *sprogets udtryks- og indholdsside*

Gennem forløbet opnår eleverne en grundlæggende viden om sammenhængen mellem sprogets udtryk og indhold. Det er således vigtigt, at eleverne opnår forståelse for, at sprogets grammatik og udtryksfærdighed hænger sammen med sprogets betydningsmæssige dimension. Der arbejdes således både med ordklasser og bøjninger samt med ordenes denotative og konnotative betydning. Desuden kan billedsprog og semantiske skemaer inddrages. Eleverne kan arbejde med sammenhængen mellem ords udtryk og indhold, fx i den politiske debat eller i ejendomsannoncer.

– *elementær kommunikationsteori*

Her arbejdes både receptivt og produktivt med forskellige kommunikationsmodeller. Der kan fx arbejdes med det retoriske pentagram og de tre appelformer, hvor eleverne får forståelse for hensigtsmæssig kommunikation under hensyntagen til forholdet mellem afsender og modtager, emnet, situationen, sproglige virkemidler og valg af genre. Eleverne kan fx analysere og producere taler, blogs eller reklamer. Andre kommunikationsmodeller kan også behandles, fx Laswells kommunikationsmodel.

– *verbal og non-verbal kommunikation*

Eleverne lærer, at kommunikation foregår både via et verbalt sprog, der kan være mundtligt eller skriftligt, og via det non-verbale sprog, der bl.a. kan bestå af kropssprog (fx mimik, gestik, stemmeføring), tegn, skilte og signaler. Der kan fx arbejdes med

- analyse af karakteristiske træk ved det talte sprog, eksempelvis tøyen og betoning
- analyse af kropssprog i visuelle tekster, herunder medieklip, tegneserier, reklamer og taler

- analyse af brugen af emojis og tegn i digitale teksttyper, fx blogs samt posts og kommentarer på de sociale medier.
- *genrebevidst formidling*

Eleverne lærer at udtrykke sig i den genre, der er hensigtsmæssig for kommunikationssituationen. Eleverne skal således have kendskab til karakteristiske træk ved forskellige genrer, herunder talesprog og skriftsprog. Der kan arbejdes med de forskellige udtryksformer, som eleverne anvender i private, faglige og professionelle sammenhænge - eksempelvis på de sociale medier, i et fagligt oplæg på klassen eller gennem en mail til en arbejdsgiver.

– *sproghandlinger*

Eleverne får en viden om, at man ved hjælp af sproget kan udføre en handling. Det kan fx være informerende, handlingsregulerende eller selvfremsættende sproghandlinger, afsenderen kan bruge i forskellige sammenhænge med forskellige formål. Eleverne skal således kunne kategorisere forskellige typer sproghandlinger og afkode den intendede ytring ud fra konteksten. Der kan arbejdes med analyse af samtaler - både fra virkelighedens verden, fx fra interviews, og fra film og tv-serier og fra interviews.

– *sprog brugt i private, faglige og professionelle sammenhænge*

Eleverne bliver i stand til både receptivt og produktivt at arbejde med privat, fagligt og professionelt sprog. Eleverne skal således kunne afkode karakteristiske træk som fx ordforråd, stilleje og kontekst ved

- privat sprog, herunder uformelt sprog, brug af jargon og tegn
- fagligt sprog, herunder formelt sprog og brug af fagbegreber
- professionelt sprog, herunder standard vendinger og høflighed, i virksomhedens interne og eksterne kommunikation

Der kan fx arbejdes med teksttyper som sms'er, posts på sociale medier, mails, faglige oplæg og rapporter, websites, annoncer samt forretningsbreve.

- *grammatisk terminologi og analysefærdighed*

Gennem forløbet tilegner eleverne sig betegnelser for de enkelte ordklasser og sætningsled, typisk på latin for at sikre et ensartet begrebsapparat, som eleverne kan have gavn af efter AP-forløbets afslutning. Der arbejdes intensivt med sætningsanalyse, og det er et mål, at eleverne kan identificere de forskellige sætningsled ved forløbets afslutning. Efterfølgende fortsætter arbejdet med at gøre eleverne sikre i sætningsanalyse i fagene. Sætningsanalysen tager udgangspunkt i danske tekster, mens fremmedsprogene bidrager komparativt med eksempler for at illustrere forskelle og ligheder mellem sprogene.

– *elementær sproghistorie*

Eleverne opnår en basal viden om det danske sprogs historie. Eleverne skal kunne genkende ord fra andre sprog og opnå bevidsthed om forskelle og ligheder mellem dansk og andre sprogs struktur. Der kan fx arbejdes med låneord, transparente ord og den germaniske lydfor skydning ud fra simple oversigtsmodeller.

– *sprog og nationalitet samt sprog i en globaliseret verden*

Eleverne opnår en viden om sammenhængen mellem sprog og kultur. Man kan inddrage

begreber som nationalsprog og sprogpolitik i forskellige kulturer. Desuden kan man sammenligne, hvordan man kommunikerer og udtrykker sig sprogligt i forskellige kulturer med hensyn til tiltaleformer, høflighed og kontekst. Eleverne kan fx arbejde med at analysere, hvilke udfordringer der kan opstå, når en virksomhed skal markedsføre et nyt produkt i en anden kultur end den danske. Man kan desuden undersøge, om der sker en ensretning i de forskellige sprogs udtryk som følge af globaliseringen. Eleverne kan fx analysere, hvordan engelske låneord vinder indpas i dansk og i de forskellige fremmedsprog.

– *faglige opslagsværker og hjælpemidler*

Eleverne lærer at anvende faglige hjælpemidler, herunder ordbøger og elektroniske oversættelsesprogrammer. Eleverne skal opnå en bevidsthed om fordele og ulemper ved brug af forskellige hjælpemidler, ligesom viden om ordklasserne er afgørende for at kunne foretage et hensigtsmæssigt ordbogsopslag. Eleverne kan fx arbejde med egne tekster eller med en sammenligning af en professionel oversættelse af et tekstuddrag og en oversættelse, der er foretaget ved hjælp af et elektronisk oversættelsesprogram.

– *strategier for sprogtilægnelse*

Eleverne bliver i stand til at anvende forskellige tilgange til at lære fremmedsprog, så de opnår den mest hensigtsmæssige sprogindlæring. Dette kan fx ske gennem en kombination af

- hukommelsesstrategier, hvor eleverne systematisk tilegner sig ordforråd, eksempelvis gennem arbejde med ordklasser
- kognitive strategier til at afkode og praktisere sprog, fx læse-, lytte- og samtalestrategier
- kompensationsstrategier, hvor eleverne lærer at overvinde begrænsninger i kommunikationen, fx gennem kvalificerede gæt og strategiske omskrivninger, hvor eleverne trænes i at forstå og udtrykke sig på alternative måder.

2.3. Omfang

Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 50-100 sider.

Omfanget af det faglige stof markerer såvel en minimums- som en maksimumsgrænse. Der er ikke tale om normalsider, en side er en side, og alle øvrige tekstformaters omfang vurderes skønsmæssigt. Det er nødvendigt også at tage hensyn til teksternes sværhedsgrad i vurderingen af omfanget. Det vil næppe være svært at nå det forventede omfang i dette forløb på i alt 45 timer. Det vil snarere være en udfordring ikke at overstige de ca. 100 sider. Det er således vigtigt at foretage en prioritering og et valg af eksemplariske tekster.

Omfanget af fagligt stof anføres i beskrivelsen af den gennemførte undervisning (undervisningsbeskrivelsen), der færdigredigeres ved afslutningen af undervisningen i forløbet. Omfanget angives normalt med en sådan detaljeringsgrad, så det af undervisningsbeskrivelsen fremgår, hvorledes det faglige stof har været vægtet i undervisningsforløbet. Dette kan fx ske ved at angive et skønsmæssigt sidetal eller en procentvis fordeling af stoffet.

3. Tilrettelæggelse

3.1. Didaktiske principper

Undervisningen i almen sprogforståelse tilrettelægges i et samarbejde mellem dansk og fremmedsprog. Det skal ved tilrettelæggelsen sikres, at hele forløbet i almen sprogforståelse er

sammenhængende i forhold til forløbets faglige mål og indhold. Temaerne fra almen sprogforståelse tages løbende op i undervisningen i dansk og de andre sprog, som alle er lige forpligtede på, at undervisningen i almen sprogforståelse integreres i den øvrige sprogundervisning, også efter grundforløbets afslutning. Undervisningen i de tre dimensioner: sproglig bevidsthed, sproglig analysefærdighed og sproglig udtryksfærdighed integreres, så almen sprogforståelse fremstår som en helhed. Tilrettelæggelsen skal sikre, at konkrete og virkelighedsnære eksempler på sprog og kommunikation danner udgangspunkt for arbejdet med teoretisk sprogforståelse, sproglig analysefærdighed og udtryksfærdighed.

Det anbefales, at der ligger en detaljeret plan klar for hele forløbet med specificering af de enkelte moduler ved dets begyndelse, og at der afsættes timer i almen sprogforståelse på skemaet, sådan at det direkte af skemaet fremgår, at der er tale om lektioner i almen sprogforståelse og ikke i fx dansk eller engelsk. Det er afgørende, at den enkelte lektion i AP fremstår som en AP-time. På den måde vil hverken elever eller lærere kunne komme i tvivl om dagsordenen.

Det kan være en god idé at overveje, om forløbet skal fordeles jævnt over hele grundforløbet, eller det først skal begynde et stykke inde i det, når de introducerende aktiviteter er overstået. Ligeledes kan man overveje, om hele forløbet bedst afvikles "drypvis", eller om visse dele – fx sproghistorie – er bedre tjent med at blive placeret i længere, sammenhængende moduler som hele eller halve "sprog dage".

For at sikre kontinuitet i forløbet kan det være en ide at operere med en "skyggelærer"-ordning, hvor en række lærere er skemalagt således, at de kan træde ind som erstatning for en fraværende lærer. Således undgås aflysninger og u hensigtsmæssige brud med lektionsplanlægningen, og det er med til at sikre, at lærerne opfatter forløbet som mindre presset samtidig med, at den kontinuerlige kobling til undervisningen i de øvrige sprogfag kan fastholdes.

De involverede fag bidrager med undervisningstid til AP. Det vil være oplagt at lade fagene bidrage ligeligt med timer, da ideen med forløbet er, at det er i alle sprogs interesse, at eleverne opnår en grundlæggende sproglig bevidsthed, analysefærdighed og udtryksfærdighed. Det anbefales, at skolerne indtænker muligheder for løbende koordineringsmøder for AP-lærerne, så man sikrer ensartede forløb på alle hold.

Undervisningssproget er som udgangspunkt dansk. Det vil være naturligt, at dansk og engelsk er de bærende fag i forløbet pga. elevernes færdigheder, men det er ikke hensigten at disse to fag alene tegner forløbet. Andet og evt. tredje fremmedsprog deltager på lige fod med dansk og engelsk i de dele af forløbets indhold, der vedrører sproglig bevidsthed og analysefærdighed - og hvor det i øvrigt giver mening. Ligeledes er det væsentligt, at fagene i den særfaglige undervisning, dvs. i dansk, engelsk og øvrige fremmedsprog, løbende integrerer indholdselementer fra AP i grundforløbet og efterfølgende i studieretningsforløbet, så eleverne får en oplevelse af, at AP ikke er et isoleret forløb, men en nødvendig basis for det sproglige arbejde i alle sprogfag.

Det funktionelle sprogsyn

Det funktionelle sprogsyn fremhæves eksplicit i den nye læreplan og er blevet retningsanvisende på en række områder under Didaktiske principper. Det, der kendetegner et funktionelt sprogsyn, er først og fremmest en opfattelse af

sprog som værende et kommunikationsmiddel mellem mennesker og kulturer, hvorfor fokus mere er på anvendelsen af sproget end på sprogets underliggende systemer. Sprog ansues som social handlen, og derfor tillægges konteksten stor betydning. Fra et funktionelt perspektiv opfattes sproglige strukturer ikke som noget, der eksisterer uafhængig af vores brug af dem, men snarere som noget, der kontinuerligt skabes og omskabes netop i vores anvendelse af dem. Man er her altså ikke kun interesseret i sprogets strukturer og former, men lige så meget i *funktionen* af disse strukturer og former i en given kontekst.

Derfor lægger læreplanen op til, at det sproglige aspekt af undervisningen i høj grad integreres med undervisningen i tekst og kultur, så de sproglige elementer hverken i undervisningstilrettelæggelsen eller i elevenes afkodning kommer til at fremstå som isolerede øer i forhold til det øvrige arbejde i sprogfagene. Brug af autentiske tekster bliver dermed centralt i undervisningen, idet disse tilbyder en reel kontekst, som man på den ene side kan belyse sproglige aspekter ud fra, og som man på den anden side kan kvalificere forståelsen af netop ved også at anlægge et sprogligt fokus. Således fremmer denne tilgang både elevernes sproglige bevidsthed og deres tekstlæsningssevner.

Det er vigtigt at inddrage virkelighedsnære teksteksempler for at markere hhx-uddannelsens merkantile profil. Man kan fx tage udgangspunkt i en ejendomsmæglerannonce og indkredse interessante sproglige opmærksomhedsfelter, herunder se på evt. sproglige fejl, ordvalg og sætningskonstruktioner og arbejde med alternative formuleringer og varierede afsender-modtager-forhold. Derved etableres en sammenhæng mellem sproglig bevidsthed, sproglig analysefærdighed og udtryksfærdighed. Et andet eksempel kunne være at arbejde med madopskrifter eller madanmeldelser og analysere sætningskonstruktioner, ordvalg, skrivehandlinger og skriveformål.

3.2. Arbejdsformer

Undervisningen skal tilrettelægges med variation og progression i valget af arbejdsformer, så eleverne udvikler såvel deres sproglige bevidsthed som deres sproglige analysefærdighed og sproglige udtryksfærdighed. Undervisningen tilrettelægges således med henblik på at fremme elevernes sproglige iagttagelsesevne og generelle bevidsthed om sproglige normer og variationer, så deres evne til at kommunikere hensigtsmæssigt og sprogligt korrekt styrkes. Den mundtlige og skriftlige dimension integreres, så den understøtter en udvikling af elevernes formidlingsmæssige kompetencer i forskellige kommunikationssituationer. Der arbejdes med både induktive og deduktive arbejdsformer samt med oversigtsmateriale og forskellige opgavetyper, der tilgodeser de faglige mål og det faglige indhold.

Almen sprogforståelse er et kort, introducerende forløb, hvor kravet om progression ikke er særligt fremtrædende. Eksplicit er det kun formuleret under dette punkt. Det fremgår, at kravet om progression og variation er knyttet tæt sammen med forløbets tre dimensioner (sproglig bevidsthed, analysefærdighed og udtryksfærdighed). At de færdighedsmæssige og bevidsthedsmæssige sider af faget udvikles i sammenhæng, peger på nødvendigheden af, at

der veksles ikke kun mellem induktive og deduktive tilrettelæggelsesformer, men også mellem receptive og produktive.

Et mere implicit krav om progression ligger i evalueringsdelen, hvor det er indbygget i forløbet mellem den indledende screening, der har den formative evalueringens karakter, og den afsluttende evaluering, der primært er summativ. Undervejs skal det sikres, ved en eller flere tests, at der hele tiden er forbindelse mellem det, eleverne har lært, og det, de skal til at lære.

Der findes en række online resurser, ofte med tilhørende øvelser, der med fordel kan inddrages til at træne elevernes analytiske og udtryksmæssige færdigheder, fx www.dsn.dk, www.sproget.dk og diverse oversættelsesprogrammer.

4. Evaluering

4.1. Løbende og afsluttende evaluering

Forløbet indledes med en screening af elevernes sproglige forudsætninger med hensyn til deres sproglige bevidsthed og analysefærdighed. Her kortlægges elevernes grundlæggende kendskab til ordklasser, bøjningsformer og sætningsanalyse samt til genrer og afsender-modtagerforhold. Der foretages løbende evaluering, der giver anvisninger på, hvordan eleven kan forbedre sig. Undervejs i forløbet testes elevernes udbytte.

Forløbet indledes med en screening inden for en række obligatoriske kategorier, der skal vise elevernes faglige indgangsniveau. Det er en god ide på forhånd at afklare, hvordan screeningen anvendes, og lægge en plan for, hvilke konsekvenser den skal have. Det er vigtigt, at skolen på forhånd har besluttet, hvad der skal ske med dem, der klarer sig dårligt. Elever med mangelfuld viden bør vejledes og tilbydes ekstra hjælp. Hvis screeningsresultaterne for hele holdet ligger lavt, må der tages højde for dette i tilrettelæggelsen af undervisningen.

Det er en del af den didaktiske forberedelse at afgøre, hvordan gruppeinddelinger efterfølgende skal afhænge af testresultater, fx blandede grupper eller måske hellere grupper med elever på samme niveau. Det er en god idé at forklare eleverne alle disse forhold inden screeningen, så de ved, hvad det drejer sig om, og hvad resultatets konsekvenser bliver.

En eller flere tests placeres på passende steder, så eleven får en bevidsthed om sin egen progression. Der kan oplagt arbejdes med formativ evaluering, så eleverne får anvisninger på, inden for hvilke områder og hvordan de kan forbedre deres sproglige kompetence. Det anbefales, at lærerne arbejder sammen om disse tests, og at de ligger klar, inden undervisningen gennemføres for at sikre sammenhæng mellem de planlagte tests og undervisningen.

4.2. Intern prøve

Der afholdes en intern prøve, der dækker de faglige mål og det faglige indhold. Prøven afvikles i forbindelse med afslutningen af grundforløbet. Eleverne prøves individuelt i deres sproglige bevidsthed, sproglige analysefærdighed og udtryksfærdighed på dansk og på et eller flere fremmedsprog, herunder i:

- ordklasser og bøjningsformer
- syntaktisk analyse
- sprogets udtryks- og indholdsside
- sproglige iagttagelser i tekster
- sproghandlinger
- elementær kommunikationsanalyse
- elementær viden om sproghistorie
- genre- og mediebevidst formidling
- anvendelse af sprogfaglige opslagsværker og hjælpemidler.

Den enkelte skole har ansvaret for at udarbejde og afvikle den afsluttende, interne prøve. Finansieringen af denne er indeholdt i forløbets samlede timetal. Det er skolens ansvar at sikre, at den enkelte elev samlet modtager 45 x 60 minutters undervisning inkl. afsluttende prøve.

Nedenstående oplistes forskellige muligheder for at afvikle den interne prøve. Tilpasning af prøveformatet skal til enhver tid tage hensyn til, at eksaminanden prøves i både sproglig bevidsthed, udtryksfærdighed og analysefærdighed. Mulighederne skal således ses som inspiration til skolerne.

Mundtlig prøve:

Vælger man udelukkende en mundtlig prøvestruktur, kan man overveje en model med eller uden forberedelse.

- **Scenarie 1: Eksamen uden forberedelse (eksempelvis 20min)**
 - o Eksaminanden trækker en række spørgsmål med udgangspunkt i fagets kernestof, hvor eleven indgår i direkte dialog med eksaminator og censor med udgangspunkt i forløbets tre dimensioner. Fx kunne eleven blive bedt om at lave en syntaktisk analyse af sætninger på dansk og engelsk eller 2. fremmedsprog, og efterfølgende forholde sig til sproglige udsagn i et kortere tekststykke samt vurdere på retoriske problemstillinger o. lign.
- 1.
- **Scenarie 2: Eksamen med forberedelse (eksempelvis 40min forberedelse / 20min eksamination)**
 - o Eksaminanden trækker et emne inden for fagets kernestof. Jf. det udvidede tekstbegreb i faget er det muligt at inddrage forskellige typer af tekster i eksamensopgaven, fx kan eksaminanden blive bedt om at analysere en tale med udvalgte nedslag i emner om morfologi, semantik og syntaks. Der kunne i forlængelse heraf indgå en vurdering af eksempelvis talehandlinger ift. hvordan sproget kommer til udtryk i et konkret medie o. lign.”

Skriftlig prøve:

- Skolen kan vælge at afvikle den interne prøve som en skriftlig prøve. Det er vigtigt, at den skriftlige prøve inddrager alle dele af forløbet, og det kan derfor være en god ide, at skolen selv udvikler prøven, så den bedst muligt afspejler den gennemførte undervisning i forløbet. Det er i udarbejdelsen af den skriftlige prøve vigtigt at være opmærksom på, at den skal afprøve både elevernes sproglige færdigheder og deres sproglige bevidsthed.

Kombination af mundtlig og skriftlig prøve:

- Som en tredje mulighed af det interne prøveformat kan skolen vælge at arbejde med en kombination af den mundtlige og skriftlige prøveform. Skolen kan eksempelvis vælge at udarbejde en skriftlig prøve med fokus på elevens sproglige bevidsthed, udtryksfærdighed og analysefærdigheder i kombination med en mundtlig prøve med fokus på elevens kommunikative forståelse og udtryksfærdighed på relevante sprog. Denne variant af prøveformen er blot ét eksempel, som skolerne kan lade sig inspirere af. Andre kombinationsmuligheder er naturligvis mulige, så længe de faglige mål og det faglige indhold prøves.

Som i det øvrige forløb i almen sprogforståelse er det vigtigt, at samtlige lærere samarbejder om tilrettelæggelsen af evalueringen, ligesom det skal sikres, at alle faglige mål dækkes. Det anbefales, at prøven udarbejdes ved forløbets start, og at alle undervisere er bekendt med prøvens indhold, så undervisningen kan tilrettelægges i overensstemmelse hermed. I udformningen af prøven skal man være opmærksom på en række forhold, herunder omfang, form, sværhedsgrad, obligatorisk indhold, evaluering, tekstmateriale (egnethed), evaluering (hvordan, hvem og på hvilken måde).

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad elevens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1. Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering.

AP indgår sammen med økonomisk grundforløb med en samlet karakter på 0,5 på elevernes eksamensbevis. Det anbefales, at skolerne tilvirker en lokal karakterbeskrivelse i overensstemmelse med karakterbekendtgørelsen til brug for ensartet karakterfastsættelse ved den afsluttende prøve på tværs af hold – og på tværs af AP og ØG.